

Oponentský posudek bakalářské práce Mariky Barešové Strach, fobie a znechucení z bezobratlých živočichů z evolučně psychologické perspektivy.

Práce má být kritickou studií, tedy teoretickým rozbořem daného tématu. Ve skutečnosti se zaměřením odchyluje od názvu a zkoumá postoje a negativní emoce vyvolávané bezobratlými z mnoha dalších perspektiv, než jen z evolučně psychologické perspektivy. Je nutno ocenit, že autorka prokazuje skutečně široký záběr, je schopna pracovat s psycho(pato)logickou stránkou strachu ze zvířat, stejně jako s biologickými vlastnostmi obávaných zvířat a jejich praktickým vztahem ke člověku. Příčiny negativních postojů a emocí vůči bezobratlým vysvětluje pomocí široké škály teorií, od psychologických faktorů (vliv učení, zkušenosti v raném dětství atd.), přes evoluční (adaptivnost strachu...) až po sociální a kulturní podmíněnost (užitečnost, vzhled, mýty, vliv názvu živočicha). Jednoznačně tím upozorňuje na mnohoznačnost studovaného problému a užitečnost interdisciplinárního přístupu.

Na druhou stranu – možná právě kvůli obrovské oborové šíři záběru – se v práci podle mého názoru úplně nepodařilo proniknout hlouběji k podstatě studovaného jevu. Text je celkově obtížně stravitelný, argumentace nepřesvědčivá a výsledný dojem mírně rozpačitý.

Z formálního hlediska je text sice v pořádku, zvláště jazykově téměř perfektní, ale výjimkou jsou nestandardní citace, které ztěžují orientaci čtenáře. Primární prameny často nejsou uvedeny v přehledu. V průběhu práce je citováno také poměrně nedůsledně: osobně jsem byla často na vážkách, zda čtu přeжатé myšlenky nebo již názory samotné autorky (např. str. 44, 57; nebo 22 – odkud pochází informace, že současní lidé jsou potomci asi 5000 jedinců - v uvedené citaci (Barrett et al... jsem to nenašla...)). Fakticky autorka většinu informací čerpala z několika málo přehledových publikací a učebnic (nebylo by lepší např. Seligmana studovat skutečně ze Seligmana a nikoli z Praška?). S takovými zdroji musí mít ovšem zákonitě problém studovat problematiku do hloubky a skutečně kriticky porovnat jednotlivé přístupy a teorie.

Dalším problémem je těžce srozumitelné vyjadřování (např. věta Vzájemnost těchto dvou mechanismů samozřejmě není výhradní a mohou dobře fungovat ve shodě. mi není vůbec srozumitelná; další příklad nesrozumitelnosti: Nenalezení zvýšené schopnosti detekovat ohrožující podnět může být tedy odrazem reality – např. arachnofobici mohou mít zkrátka sklon považovat podobné podněty (brouky, skvrny) za pavouky. Celkově se tak při reakcích fobiků objeví spíše zvýšená zaujatost než lepší schopnosti detekce hrozby... není mi srozumitelné, co autorka myslí „odrazem reality“; zda je podle ní sklon považovat podobné podněty za pavouky to samé jako zvýšená schopnost detekovat ohrožující podnět (což by z textu logicky vyplývalo); zda tedy z tohoto odstavce má vyplynout, že arachnofobici mají zvýšenou schopnost detekovat ohrožující podnět nebo nemají; co je myšleno „zvýšenou zaujatostí“ atd.).

A dále nedostatečná plynulost textu (návaznost vět a odstavců). Místy má text formu heslovitých útržků, které nejsou prezentovány dostatečně systematicky, zmíněné teorie nejsou dostatečně podrobně vysvětleny ani konfrontovány s teoriemi příbuznými nebo naopak odlišnými. Stejná témata jsou opakovaně otvírána v různých kapitolách, ale současně jednotlivé kapitoly zpravidla nemají jasnou jednotící a postupně se rozvíjející myšlenkovou linii.

Ačkoli je v úvodních kapitolách vidět snaha o odlišení pojmů fobie a strach, v dalším textu se už s tímto odlišením dál nepracuje, obojí je „házeno do jednoho pytle“, což považuji za poměrně problematické. Např. na str. 15 v 2. odstavci je uváděna „prevalence fobií“, ale dále se o tomto výsledku hovoří jako o „strachu“...

Při prezentování výsledků empirických studií (kterých není mnoho), zcela opomíjí metodiku, kterou bych naopak já pokládala často za zásadní pro interpretaci výsledků. Např. na výše zmíněné str. 15 zmiňuje prevalenci „strachu z ... zvířat“ na základě výsledků určité studie, aniž by vysvětlila, co autoři pokládali za strach, jakým způsobem se na něj ptali nebo jak ho měřili.

Konečně návrh výzkumu prezentovaný v závěru práce považuji za zajímavý a ačkoli by mohl být systematičtěji propojený s výstupy teoretické části, celkově z ní jeho potřeba vyplývá. Jde ovšem jen o velmi hrubě propracovaný projekt, zůstávající na spíše obecné rovině podobně jako teoretická část.

Celkové hodnocení:

Autorka prokázala orientaci v problematice a schopnost zaujímat perspektivu mnoha velmi rozdílných oborů a částečně je konfrontovat. Nedokázala však problematiku analyzovat natolik do hloubky a natolik systematicky konfrontovat přístupy, aby z velkého množství prezentovaných poznatků a názorů dokázala vytěžit více v podobě ucelenějšího pohledu nebo vyvození nových závěrů.

Navrhuji klasifikovat známkou chvalitebně.

Jitka Lindová